

Katona Flóra

Óvodapedagógus szakos hallgató BA

Játék és játékoság szerepe az óvodás
gyermekek környezettudatos magatartás
formálásában

Kecskeméti Főiskola Tanítóképző Főiskolai Kar

Témavezető: Ádám Ferencné

főiskolai docens

Lezárás dátuma: 2014. június 19.

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés.....	3
1.1. Kutatási hipotézisek megfogalmazása.....	5
2. Szakirodalmi áttekintés	6
2.1. A Föld Globális problémái	6
2.2. Környezeti nevelés	9
2.3. A játék	12
3. Kutatás.....	17
3.1. Kutatási módszer	17
3.1.1. Feladat megadása	17
3.1.2. Kérdőív	17
3.1.3. „Jó gyakorlat”	18
3.2. Minta	22
3.3. A kutatás körülményei.....	23
4. Eredmények	25
4.1. Feladat megadásának eredményei.....	25
4.2. Kérdőív elemzése	26
4.3. „Jó gyakorlatok” eredménye.....	37
5. Összegzés	39
5.1. A kutatás közvetlen tanulságai.....	39
5.2. Jövőkép.....	40

1. Bevezetés

A 21. században mindennapi problémaként szembesülünk a környezet károsításával, az ebből adódó globális környezeti problémákkal. Sajnos, ez a probléma nem áll meg a szembesülésnél, hanem tapasztaljuk is a minket körülvevő környezet egyre romló állapotát. Mindezeket a gondokat és következményeit gyakran szenvedő alanyként éljük át.

Ezeknek a problémáknak a kialakulása, hozzánk emberekhez, a rohamosan fejlődő világhoz, és az egyre nagyobb elvárású társadalmi szokásokhoz köthető. Az, hogy környezetünk állapota javuljon és, hogy leendő gyermekeinknek „élhető” bolygót adjunk át, csak rajtunk felnőtteken áll. Fontos, hogy érezzük a súlyát ezeknek a problémáknak, és cselekvő készek legyünk megoldásuk érdekében.

„A környezeti problémákat nem pusztán észrevenni és regisztrálni kell, hanem aktívan, kísérletekkel, célzott megfigyelésekkel alaposan megismerni, és elsősorban cselekedni a probléma megoldása érdekében.” (Vásárhelyi, Victor 2003: 25)

Az egyik legjobb dolog, amit tehetünk a környezet állapotának javítása érdekében az az, ha a minket követő generációt úgy neveljük fel, hogy számukra ez a probléma nem csak egy elgondolkodtató tényként jelenik meg, amivel talán foglalkozni kellene, hanem születésüktől kezdődően ivódjon bele személyiségükbe az, hogy a meglévő problémákat saját életük érdekében kötelességük megoldani, az újakat pedig megelőzni.

„A környezettel pozitív érzelmi kapcsolatot kell kialakítani! A pozitív érzelmi kapcsolat nem azonos a szeretettel, más viszonyulásokat is tartalmaz. Nem lehet mindent szeretni! Alkalmazhatjuk az élőlények szeretete helyett az elfogadást, a tiszteletet. Így valószínűbb lehet a viszonyalakításunk. Ennek a folyamatnak fontos a kezdésideje. Kodály Zoltán, a nagy zenepedagógus a zenei nevelés megkezdését a gyermek megszületése előtt kilenc hónappal javasolja. Mi sem tehetjük későbbre! Tudjuk az attitűd egy összetett pszichés képződmény. Különböző dolgokhoz különböző módon, más-más pozitív vagy negatív fokozattal viszonyulunk. Alapvetően a szociális tanulással, mintakövetés alapján alakulnak a gyermekekben az attitűdök. Felelősek érte a szülők, nevelők és a társadalmi környezet. Közoktatási rendszerünk első láncszeme az óvoda. Itt is szükséges és lehetséges az érzelmi viszonyulásokat alakítani, formálni. „ (Ádám, Dr. Kuti, Dr. Kutiné 2007: 16)

Fontos, hogy a gyermek már kisgyermek korában olyan tapasztalatokat szerezzen, ami által pozitív érzelmekkel tekint környezete felé. Ehhez a pozitív tapasztalatnak a megszerzéséhez remek eszköz a környezeti nevelés.

A környezettel kapcsolatos pozitív érzelmi viszony egy attitűd, amely a gyermekben mintakövetéssel alakul ki a szociális tanulás folyamán. Itt jelenik meg nekünk leendő és meglévő pedagógusoknak a szerepe, hiszen a gyermekek napjuk nagy részét velünk töltik, így nagyon fontos, hogy mi milyen mintát adunk át nekik. Ha az óvodába kerüléstől fogva, játékosan, változatos módszerekkel, és eszközökkel próbáljuk megismertetni és megszerettetni a gyermekkel környezetét, akkor nagyobb az esély arra, hogy később egy környezetét tisztelő, azt ápoló és védő felnőtt válik belőle. Ebben az életkorban a gyermekek még nagyon fogékonyak az információk befogadására, így csak rajtunk áll mennyire használjuk ki ezeket a lehetőségeket. Minél korábban találkoznak ezzel a témával a gyermekek annál nagyobb eredményeket érhetünk el pozitív attitűdjük kialakítása érdekében.

A környezeti nevelés, már óvodás kor előtt elkezdődik, és felnőtt korunkban is tart. Minden életkornak megvannak azok a lélektani jellemzői, amelyik a környezettel kapcsolatos érzékenységet, érdeklődést, magatartást meghatározzák. Környezetünkhöz fűződő alapbeállítódásaink kisgyermek korban alapozódnak meg.

„ Környezeti nevelő munkánk eredményességét jelentősen befolyásolhatja családok, referenciaközösségek életvitele, értékrendje, szokásai, de a gyermekeken keresztül, mi is hatással lehetünk ezen, nagyobb közösségek környezetszemléletére.

A környezeti problémák helyi, lokális gondként mutatkoznak meg az elszenvedők számára, de összefüggéseikben, a bioszféra egységes volta következtében globálisak, az egész Földet érinthetik. „ (Lehoczky 1999: 68. 73.)

Úgy gondolom, hogy az óvodáskorú gyermekek nagyon fogékonyak, és számukra, az óvodapedagógus szava sokszor megkérdőjelezhetetlen, fontos, hogy ennek tudatában legyünk, cselekedeteinket ez alapján végezzük. Hiszen a gyermek, utánzással tanul, számára minta, viselkedésünk. Ha neki a környezettel kapcsolatban egy pozitív attitűdöt adunk át, meglehet, hogy nem csak neki, hanem annak a családnak is átadjuk, amiben él. Sok olyan kisgyermeket ismerek, aki az óvodában tanult szokásokat haza viszi, és arra sarkalják szüleit, testvéreit, hogy az óvodában tanultakat, otthon is alkalmazzák a

családban. Ezért jó ha, tudjuk, nekünk mennyire, fontos környezetünk, hiszen azok az elvek, amiket vallunk, és amikért teszünk egy egész közösségre hatással lehetnek.

1.1. Kutatási hipotézisek megfogalmazása

Vizsgálódásom során olyan állítások beigazolódását vagy cáfolását kerestem, melyek a gyermek környezettudatos magatartásának formálásánál fontos tényezők.

H₁: A környezettudatos magatartás formálásánál hatékony módszer a játék.

H₂: A mai rohanó világba a szülőknek kevesebb ideje van a gyermekekkel játszani.

H₃: A környezettudatosság formálása hatásosabb, ha a gyermek nem csak hall róla, hanem részesévé is válik.

H₄: A környezettudatos attitűd formálása hatékonyabb, ha örömteli tevékenységeken keresztül történik.

Ezek a gondolatok motiváltak dolgozatom megírásakor.

A következő vizsgálati módszereket alkalmaztam:

- szakirodalmi háttér elemzése, gyakorlataim során észlelt tapasztalataim és mások gyakorlati tapasztalatainak áttekintése, tanulmányozása
- szülők és gyermekek által készített és játszott környezettudatos játékok
- felmérés kérdőív segítségével
- „jó gyakorlat”

A vizsgálatomban 30 szülő vett részt.

Környezettudatos játékokat gyűjtöttem össze, amelyeket otthoni elkészítésre kiadtam a szülőknek. A játékot gyermekükkel együtt kellett elkészíteniük otthon, majd a játék elkészítése után kérdőívet töltöttek ki azzal kapcsolatban, hogy hogyan érzete magát a gyermek és a szülő, a játék elkészítése közben valamint, hogy mit tapasztalt gyermekén.

2. Szakirodalmi áttekintés

2.1. A Föld Globális problémái

„Az ember viszonya a természeti környezethez a történelem folyamán nagyot változott: az őskorban félték tőle, az ókorban tisztelték, a középkorban felfedezték, az újkorban pedig az ember megpróbálta legyőzni.

Az utóbbi 30-35 évben a környezeti problémákkal foglalkozó szakemberek folyamatosan és egyre többen- hol hangosabban, hol halkabban- jelezték, hogy a Föld, a környezet globális ökológiai válságban van. Ha nem állítjuk meg a veszélyes folyamatokat, akkor a mérhetetlen szennyezés és a természeti környezet egyéb okok miatti károsodása következtében az élővilágra és vele együtt az emberre, a kipusztulás veszélye vár.”

(Véghelyi 2003: 6)

Azt tapasztaljuk, hogy az emberek többsége nem tiszteli eléggé természetet, sokan úgy vélik a pénz és a hatalom, feljogosítja őket arra, hogy félretéve azt, hogy környezetüknek mi a jó, abban olyan változtatásokat vigyenek véghez, amik hosszú távon nem vezetnek jóra.

„Globális problémaként értelmezzük mindazokat a környezeti, gazdasági, társadalmi folyamatokat és jelenségeket, amelyeknek hatása a Föld egészére terjed ki, az emberiség jövőjét fenyegeti. Elhárításuk, illetve kezelésük csak globális mértékben, a Föld népességének összehangolt, együttes cselekvési programjával valósítható meg. „(Véghelyi 2003: 11)

Úgy gondolom ez a tény nagyon összetett, sokrétű, de ha szemléletünket megvizsgáljuk, és ha szükséges változtatunk rajta, javítható lehet.

Századunkban számos mennyiségi és minőségi változás következett be, az emberiség és a környezet viszonyában. Ezek a változások az embertől származnak, a környezetre hatnak, de mivel a környezettel közvetlen kapcsolatban vagyunk, így tetteink vissza hatnak életünkre.

Így ír Kerényi (1998: 41- 43) a 20. század végén a legfontosabb folyamatokról, amelyekben megnyilvánulnak a változások.

„ A népességnövekedés századunkban olyan lendületet vesz, mint a történelem során korábban soha. Felgyorsul a bioszféra sok fajának közvetlen pusztítása. A

mezőgazdaságban csökken a természetes anyagok felhasználása, nő a vegyszerek alkalmazása. A meg nem újuló energia- és nyersanyagforrások legtöbbjét exponenciális ütemben aknázza ki az emberiség. Korábban soha nem tapasztalt ütemben folyik az esőerdők irtása. Új energiaforrások jelennek meg, mint a nukleáris energia, új mesterséges anyagok, mint a műanyagok. A közlekedés kapacitása megnövekszik. Ugrásszerűen megnövekszik a környezetkárosítást okozó megtermelt javak elfogyasztása is. „

A túlnépesedés okai közé sorolható, az elmúlt évtizedekben, technológiában és az egészségügyi ellátásban végbemenő fejlődések. Ennek következtében a halálozások aránya csökkent, főleg a csecsemőkori halálozásoké, valamint az emberek átlagéletkora is kitolódott.

A fokozatosan növekvő termelés, ami az életszínvonal emelkedése érdekében történik, természeti erőforrásaink, a levegő, vizek szennyezéséhez vezetnek. Mivel a népességeloszlás egyenlőtlen, így egyre nagyobbak az élelmezési gondok.

„ A földi élet négy milliárdos történetében, több mint százszor annyi faj jelent meg, élt és pusztult ki természetes módon, mint amennyi ma él a Földön. Ez törvényszerű jelenségnek látszik. Még is sok gondot okozott a kutatóknak, hogy mi váltotta ki egyes típusok, például az őshüllők, sárkánygyíkok feltűnően gyors kihalását. Vannak, akik az éghajlat gyors megváltozására, és vannak, akik kozmikus katasztrófára, és az azt követő kedvezőtlen környezetváltozásra gyanakszanak. „ (Szárász 1997: 78)

Felmérések szerint a Földön élő fajok közül sokat a kihalás fenyeget, mint a harasztok, virágos növények, madarak, hüllők, emlősök, kételtűek, és a halak, bizonyos fajait. Ha a jelenlegi emberi szokások, és nagymértékű igények nem változnak jelentős fajokat teljes mértékben el fogunk veszíteni.

„ A világ és benne hazánk energiaszerkezetében is a fosszilis, meg nem újuló energiahordozóké a vezető szerep. Mivel mindegyik tüzelőanyag szénttartalmú, így elégetésükkel közvetlenül jut jelentős mennyiségű szennyezőanyag a légkörbe. Ezek közvetlen és közvetett környezetkárosítása egyértelműen bizonyított. „ (Zsidákovits Sándorné 2003: 75)

A meg nem újuló erőforrásokat előnyben részesítjük, mert olcsóak, kényelmes a használatuk, emellett nagy a fűtőértékük, és sok van belőlük. Ezeknek az előnyös tulajdonságoknak következtében kitermelésük megnőtt, és pazarló felhasználási szokások is kialakultak használatukkal kapcsolatban. A problémát az jelenti, hogy a meg nem újuló

energiahordozók készletei végesek, valamint egyenlőtlen az eloszlásuk, kitermelésük további környezetkárosító problémákat okoznak. A meg nem újuló energiaforrások széleskörű alkalmazása szennyezi leginkább a levegőt. A levegőszennyezésből származó gázok a globális felmelegedés idézik elő. A légköri gázok, mint a szén-dioxid és kén-dioxid savasodást okoznak, a savas eső pedig az erdők legnagyobb pusztítója, ez pedig további problémákat vonz maga után.

Az elmúlt években az éghajlat módosuláson ment keresztül, ami a mai napig nem állt meg, olyan változások mentek végbe, amik az egyszerű ember számára is feltűnőek. Összefolynak az évszakok, hosszabb az ősz, rövidebb a tél, rövid a tavasz, hosszú a nyár. Ezek mellett melegebbek is az évszakok. Az elmúlt öt- tíz évben gyakori volt a nyári 40 fokos meleg, és olykor ez heteken át tartott, e mellett a csapadék mennyisége is csökkent.

Az emberi tevékenységek folytán megnövekedett a légköri üvegházhatású gázok mennyisége. Az egyik legmeghatározóbb üvegházhatású gáz a szén-dioxid, melynek mennyiségét a fosszilis eredetű tüzelőanyagok elégetése befolyásolja, de üvegházhatást okozó gázok közé tartozik még a szilárd hulladékokból, a mezőgazdasági tevékenységekből, a közlekedésre használt eszközökből, származó szennyező gázok is.

A vízhiány és szennyezése is a súlyos globális gondok között szerepel. A Föld édesvízi készletei fogyóban vannak, ami azért okoz gondot, mert ezeknek a készleteknek az egyik része ugyan megújuló, más részük pedig víztartó rétegekben halmozódik fel, de a megújuló vízforrásokat gyorsabban használjuk fel, mint ahogy újra termelődnének. Másik gondot pedig az jelenti, hogy a víztartó rétegek is végesek, egyszer kifogynak. A hiány mellett felmerül a víz szennyezésének a problémája is.

A termőföld eróziója és sivatagosodás fenyegeti azokat a területeket, ahol vannak olyan periódusok, amikor a szárazság hosszabb ideig visszatér. A mezőgazdasági területek is ki vannak téve a talajkárosodás különféle formáinak, vegyszerszennyezésnek, a szél- és vízerózióknak, legelők állapotának leromlásának, az öntözést igénylő termőföldek elmocsarasodásának. Ezeknek a folyamatoknak a felgyorsulását idézi elő az ipar, a városok terjeszkedése, a népességnövekedése, a természetes környezetek rongálása, elpusztítása.

„ Környezeti kérdések megoldása csak minden érintett bevonásával lehetséges. Egyének, társadalmi szervezetek, az ipari szereplők, a helyi és nemzeti kormányzó szervek, valamint nemzetközi szervezetek együttműködése szükséges. „ (Vida 2001: 22)

A meglévő gondok megoldásához, globális nemzetközi összefogásra van szükség, amiért mi emberek személyenként sokat tehetünk. Hiszen, ha mindenki csak egy kicsit változtatna szokásain és szemléletén, akkor jelentős változásokat hozhatnánk létre környezetünk állapotában.

2.2. Környezeti nevelés

„ A Tbilisziben 1997-ben tartott környezeti nevelési konferencia zárójelentéséből a következő definíció olvasható ki: A környezeti nevelés egy folyamat, amelyben olyan világnemzedék nevelkedik fel, amely ismeri legtágabb környezetét is, törődik azzal, valamint annak problémáival. Ismeretekkel, készségekkel, attitűdökkel, motivációval és elkötelezettséggel rendelkezik, hogy egyénileg és közösségben dolgozzon a jelenlegi problémák megoldásain és az újabbak megelőzésén. „ (Vásárhelyi, Victor 2003: 11)

A környezeti nevelés által a gyermek megismerkedik szűkebb és tágabb a környezetével. Megtanulja, hogyan kell környezetbarát életmódot folytatni. Lehetőséget kell számára biztosítani a megismerésre. Alkalmat kell nyújtani a gyermek számára, hogy velünk és önállóan is fel tudja fedezni környezetét. A tapasztalás útján ismereteket szerez, készségeket sajátít el és fejleszti a meglévőeket, attitűdök alakulnak ki benne környezetével kapcsolatban. A környezeti nevelés kultúrára, világképre és életmódra nevelés. Információkat, motivációt, értéket közvetít, de elsősorban azt a szerepvállalást erősíti, ami szükséges a természeti erőforrások hatékony felhasználásához, a felelősségvállalást a környezet állapotának megőrzéséért.

„ A környezeti nevelés célja, hogy erősítse a társadalmi tudatosságot ezen a területen, főleg a döntések esetén, s alapot teremtsen az egyének számára egy felvilágosult és aktív részvételen alapuló magatartás kialakítására a környezetvédelemben és a természeti erőforrások ésszerű és előrelátható felhasználásában. „ (Palmer, Neal 2000: 30)

A környezeti nevelés célja tehát, hogy kiterjessze a gyermekek környezetét időben a múlt és a jövő felé. Térben ne csak közvetlen környezetének a történéseit lássa, hanem a globálisakat is. Javítsa a természet és az ember által létrehozott környezet közötti tűrőképességet. Valamint, hogy használható mintát adjon a gyermeknek az adott problémákra való reagálásra és cselekvésekre.

Úgy gondolom nekünk leendő pedagógusoknak a feladtunk, hogy a környezeti nevelést alkalmazva felkészítsük a következő generációt a környezeti problémákra és

konfliktusokra, azok megoldására, elviselésére. Számukra olyan ismereteket adjunk, amelyek tényszerűek és alkalmazhatóak, és segítségükkel megfelelő döntéseket tudnak hozni. Olyan készségeket és kreatív gondolkodást alakítsunk ki a gyermekben, amik a későbbiek folyamán képessé teszik őt majd arra, hogy olyan cselekvéseket vigyen véghez, amivel jobbra teheti környezetét, felismerje azokat a tevékenységeket, amelyek a környezetet terhelik. Ismertessük és mutassuk is meg a gyermeknek a természet értékeit, és azt hogy az ember hogyan élhet harmonikus kapcsolatban környezetével, hogyan védheti meg azt. Próbáljuk arra törekedni, hogy ennek a tudásnak az átadása mellett a gyerekek örömforrás legyen a környezeti nevelés.

„A gyermek értékrendje szűk körű és szubjektív. A neki érzelmileg közelálló személyek, tárgyak adják az értékeket. A helyes értékrend kialakítása a környezeti nevelés kiemelt feladata. Megalapozza viszonyulásainkat, cselekedeteinket. Rávilágít környezetünk összetettségére és összefüggéseire, a legkisebb elem fontosságára. „(Ádám, Dr. Kuti, Dr. Kutiné 2007: 17)

Mi felnőttek már el tudjuk dönteni, hogy mi fontos számunkra és mi nem. Viszont a gyermeknek nincs még kialakult értékrendje, ami a döntésekben segítené, ezt születésétől tanulja, azoktól az emberektől, akik őt körülveszik. A döntéshozó képessége életkora növekedésével egyre fejlettebb lesz, és egyre inkább tudja majd, mi fontos számára. Nekünk nevelőknek a feladatunk az, hogy segítsük a gyermeket helyes értékrendjének kialakításában. Fontos, hogy a környezeti nevelésünk, keltse fel a gyermek érdeklődését és bontakoztassa ki képzeletét. Feladataink között szerepel, hogy kialakítsuk a gyermekben azt a készséget, ami segíti őt a meglévő és kialakulóban lévő, környezeti problémák kezelésére. Nem elég a gyermekkel csak azt megismertetni, amivel most szembesül, fel kell készíteni a jövő problémáira és azoknak a megoldására.

„A környezetvédelmmel szoros kapcsolatban áll a fenntarthatóság fogalma, amely azt fejezi ki, hogy a jelenlegi életmódunkkal mennyire tudjuk fenntartani a jelenlegi környezeti állapotot úgy, hogy ne veszélyeztessük a jövő nemzedékek legalább hasonló színvonalú életét, felélve előlük a természet vagyonát.” (Patocskai 2010: 95)

A fenntarthatóság alatt sok mindent értünk, például, hogy úgy elégítjük ki igényeinket, hogy azzal nem veszélyeztetjük az utánunk élők szükségleteit, igényeit. Jelenti a jövővel való törődést, odafigyelést, szűkebb és tágabb környezetünkre, mint például:

- a közértben, magyar termelő által árusított, különböző károsító eljárástól mentes terméket veszünk,
- reggel gyalog, vagy kerékpárral indulunk el a munkába,
- nem szemetelünk, esetleg szelektívek vagyunk és komposztálunk,
- előnyben részesítjük a természetes energiaforrásokat,
- a meg nem újuló energiaforrásokkal nem bánunk pazarlóan.

Odafigyelünk arra, hogy mindezeket az értékeket gyermekeinknek és közvetlen környezetünknek is átadjuk, akkor minden bizonnyal fenntarthatóságra figyelő fenntartható fogyasztói és lakosai vagyunk a Földnek.

Ahhoz, hogy a ma gyermekei felnőttként így éljenek, szükség van a fenntarthatóság pedagógiájára. Amely már korán kisgyermekkortól kezdi el ez irányba való nevelést.

„A fenntarthatóság pedagógiai gyakorlata egész életen át tartó tanulási és szocializációs folyamat, amely tájékozott és tevékeny állampolgárokat nevel, akik kreatív, problémamegoldó gondolkodásmóddal rendelkeznek, eligazodnak a természet és környezet, a társadalom, a jog és a gazdaság terén, és etikusan felelős elkötelezettséget vállalnak egyéni vagy közös döntéseikért, tetteikért. Ezek az intézkedések biztosítják az egészséges környezetet és a hatékony gazdaságot a jövő számára.” (Vásárhelyi, Victor 2003: 14)

Egész életen át tartó tanulás, azért szükséges, mert amilyen ismerteket tudunk egy adott problémáról, azt a tudást adjuk át gyermekeinknek is. A fenntarthatóság tanulásának szükségszerű velejárója, hogy a gyermekek könnyen tudják alkalmazni és kombinálni a különböző tudományágak módszerit, azért, hogy a valós problémára összpontosítsanak, és azt különböző szemszögből tudják megközelíteni. (Vásárhelyi, Victor 2003) Találjunk ki problémákat, és beszélgessünk a gyerekekkel arról, hogy mit tennének annak megoldása érdekében, mit tehetnének mi az óvodai csoporttal, és mit tehetnek otthon gyerekek szüleinkkel együtt ez ügyben. Az ilyen jellegű beszélgetések segítik a gyermek környezeti problémamegoldó képességének fejlődését. A környezeti nevelésünk, akkor hatékony, ha az egész személyiséget áthatja, a magyarázaton, a tapasztaláson túl, az attitűdben, érzelmi viszonyulásokban is megmutatkozik hatása.

Joseph Cornell (1998) könyvében hasznos útmutatást ad ahhoz, hogy a gyermekekkel együtt hogyan fedezzük fel környezetünket. Azt mondja, tanítsunk kevesebbet, és osszunk meg többet a gyermekkel. Ahelyett, hogy csak pusztá tényeket közlünk, azt is

megoszthatjuk a gyermekkel, hogy milyen érzést, gondolatot vált ki belőlünk az adott élőlény, hogyan viszonyulunk egy tárgyhöz. Ha látja a gyermek, hogy van saját véleményem, és érzésem ő is szabadabban fogja elém tárni az övét. Fontosnak hiszi, hogy a felnőtt megossza belső lényét a gyermekkel. Úgy gondolja, csak mély gondolataink és érzéseink megosztásával adhatjuk át a természet iránt érzett szeretetünket és tiszteletünket másoknak, és csak így ösztönözhetjük őket is hasonlóra. Cornell azt is mondja, hogy tanítsuk meg a gyermeket befogadni. Ez alatt azt érti, hogy a gyermeknek legyen befogadóképessége, ami éberséget és odafigyelést jelent. Ez a módszer, hatásos, hiszen a gyermekből a szabad természet, lelkesedést vált ki, amit a tanulás felé tudunk irányítani. A tanácsai között szerepel az is, hogy a gyermek figyelmét azonnal keltsük fel, ha valamivel meg akarjuk ismertetni, valamint, minél érdekesebb dolgokat mutassunk neki, ahol aprólékos megfigyeléseket tud végezni. Mindig hagyjunk elég időt, hogy a gyermek megnézzé, megtapasztalja azt, amit meg akarunk ismertetni vele. Hiszen a gyermek sokkal jobban megismerheti a rajta kívül álló dolgokat, ha egyé válhat velük, mint ha csak hall róluk. Végül a legfontosabb, hogy öröm hassa át a tapasztalást, akár vidámság, akár nyugodt odaadás formájában.

Mindezeket a hasznos útmutatásokat egy óvodai kirándulásnál, egy sétánál, a környezeti foglalkozásokon megjelenő környezeti nevelésben, vagy csak egy mindennapi természetet megfigyelő beszélgetésnél jól tudjuk alkalmazni.

2.3. A játék

A játék az érzékszervi mozgásos periódusban kezdődik. Piaget szerint a csecsemő a világot nem térben és időben létező tárgyak együtteseként észleli. Szerinte, ha a csecsemő nem látja az adott tárgyat, akkor számára az örökre eltűntnek számít. Egy idő után a mozgó fénypontot láthatáron belül követi, de amint eltűnt többé nem keresi. Majd később egyre bámulja azt a pontot ahol valami érdekeset lát, még azután is, amikor az eltűnt. Ez nem azt jelenti, hogy a csecsemő játszik, hanem azt, hogy folyamatosan alakítja a nézés pusztá örömét. Az ilyen „öncélú” ismétlések a játék előfutárai. Négy hónapos korban tanulja meg a gyermek, hogy az ágya felé rakott játékszert, ha meglöki, akkor az ide-oda, himbálózni kezd. Innentől mondhatjuk azt, hogy a gyermek játszik. Az érzékszervi mozgásos – periódus a gyermek számára a „működés” örömét, az „okozásnak” az örömét nyújtja. 12-18 hónapos kor körül a gyermek különbséget tud tenni tevékenység és a tárgy között, amelyre a tevékenység irányul. Lehetségessé válik a tárgyak nélküli cselekvés és ezzel

együtt a jelképes helyettesítés, a tettetés és a kitalálás. A szimbolikus játékok, illetve a fantáziajátékok körülbelül a kétéves kortól a hétéves korig tartó szakasz. Minden, ami a gyermek számára érzelmileg jelentős volt, felbukkan és megismétlődik a játékban. (Stöckert 1995)

„A játék külső céltól független magáért a tevékenységért van, amelyet az örömszerzés kísér. A gyermek játéka, amely a gyermek olyan sajátos öntevékenysége, ami szabad akaratra épül, benne és általa érvényesül legtipikusabban és legsokoldalúbban az ön kifejezése. „(Kovács, Bakos 2005: 41)

Gyermek spontán, szabadon választott, külső kényszertől mentes tevékenysége a játék, ami önmagáért, vele járó öröméért való. A játék specifikus, vannak, sajátosságai melyek megkülönböztetik az összes többi tevékenységtől. A gyermek elsődleges tevékenysége, személyiségének leghatékonyabb fejlesztője. Szabadon választható, mivel eszközeit, körülményeit, azt hogy hogyan játszik, kivel, hol és mikor ő saját maga választhatja meg. A játék a gyermek számára komoly tevékenység, feszültségoldó, érzelmeket vált ki belőle. A külvilágból érkező benyomásokat a gyermek a játékkal tagolja és értelmezi. Fejlődésének kulcsa, tehát nem szabad ettől a tevékenységtől megfosztani. A játék segítségével fedezi fel a világot, dolgozza fel élményeit és fogadja el érzéseit. Gyakorolja, megtanulja a társas szabályokat.

Játék közvetlen hatással van a gyermekre, általa megismeri önmagát, segíti énképének a kialakításában. Például, hogy tud-e játszótársakat szerezni magának, milyen visszajelzéseket kap társaitól. Megismeri a világot közeli majd tágabb környezetét. Kialakítja, majd fejleszti szociális készségeit a játékban. Számos feladatot állít a gyermek elé, ilyenek a beilleszkedési feladatok, a kommunikáció, kapcsolatteremtés, és annak megtartása, konfliktusok kezelése. Azoknak a képességeknek a megszerzése, ami lehetővé teszi számára, hogy tudását, ügyességét megtudja, osztani másokkal.

„ A játék komoly szerepet tölt be a 3-6 évesek személyiségének fejlesztésében, mert a valóság tükrözésének sajátos módja, a társas kapcsolatok kiteljesedésének színtere, a magatartás alakításának legmotiválóbb eszköze. A játék fejlődésében a gyermek környezetének jelentős szerepe van. Az élményszerzési lehetőségek megteremtésében, a tevékenység szabadságában, a játék eszközeink biztosításában. „ (Schleinerné 2008: 131)

A játéknak feszültségoldó hatása van, ezért a felnőttet és a gyermeket is egyaránt az készíteti a játékokra, hogy a benne felgyülemlett feszültséget levezesse. Azonban, a kiváltó

tényezők a gyermeknél és felnőttél különböznek. A felnőtt a játék sajátossága miatt játszik, azért mert jól érzi magát abban az adott helyzetben. A gyermek sem azért játszik, mert meg akar valamit tanulni, hanem mert játszani jó, és ez által benne felgyülemlett feszültség is feloldódik, jól érzi magát. A feszültséget pozitív és negatív élmény is kiválthatja, hiszen amikor nagyon örülünk valaminek akkor is feszültséget élünk át, és ezt csökkentjük a játékkal, ez váltja ki a játék iránti örömforrást. (Kovács, Bakosi 2007)

A játék a gyermek egész napját áthatja, az óvodás gyermek reggeltől estig játszik. Hatással van a gyermek értelmi képességeinek a fejlődésére, fejlődik gondolkodása, a játékban gazdagodik érzelmi világa, fejlődik kreativitása valamint szociális kapcsolatai. Mindezeknek a megvalósulásához szükséges, hogy a gyermek társaival játszhasson és, az is, hogy ő maga szabadon alakíthassa játékát. A játékban kompetenciákat és készségeket sajátít el a gyermek, ami segíti őt az óvoda után az iskolában való helytállásban majd később az életben való eligazodásban. A játékok során a gyermek szembesül olyan helyzetekkel, amikor is problémákat old meg. Ezáltal fejlődik problémamegoldó gondolkodásuk. Fontos, hogy a gyermek a játékban felszabadult legyen és jó kedvű, ezzel érzelmi világa is fejlődik, szabadjára tudja, engedi képzeletét. Ha ezeket a feltételeket biztosítjuk a gyermek játékához, képzelete, kíváncsisága kitárul. A kíváncsiságnak nagy szerepe lesz a későbbi tanulásban.

„Az óvodai tanulás a neveléssel szoros egységben valósul meg. Még inkább igaz ez, ha a tanulás játékos, gyermekközpontú oldaláról akarjuk hangsúlyozni. A tanulás, mint nevelési tényező (eszköz), átfogja az óvodai élet egészét. Ezért fontos a kiegyensúlyozott légkör, amelynek a pedagógus meghatározó szerepén túl egyéb pedagógiai feltételei is vannak. „ (Kovács, Bakos 1999: 49)

A játék azért kitűnő eszköz a tanuláshoz, mert közben észrevétlenül tanul a gyermek, benne kipróbálhatja az életben előforduló szituációkat, ezeket gyakorolhatja, ki játszhatja az őt érő pozitív vagy negatív élményeket. Ha játékosan tanul a gyermek az vonzóbb számára, mert közben mozoghat, kielégítheti testi igényeit és nem érzi azt, hogy kötelessége az adott feladatot elvégezni. Gyakorlataim alatt is azt tapasztaltam, hogy a gyerekek sokkal érdeklődőbbek és aktívabbak voltak, ha az adott napi feladatot, vagy foglalkozások során megoldásra váró feladatokat játékosan tártam eléjük. Jó játék figyelemfelkeltő, ösztönzi a gyermeket arra, hogy tevékenykedjen és, hogy elengedje képzeletét.

A játék csak akkor segíti elő a gyermek fejlődését, ha az tényleg a játékról szól, és csak rejtetten jelenik meg benne a tanulás, úgy hogy azt a gyermek nem veszi észre. A játékos tanuláson keresztül a gyermek tapasztalatokat gyűjt és képességei fejlődnek. A játékban szerzett tapasztalatok az egyén érzésvilágából kiindulóak és spontán jellegűek, ez más tanulási szituációkban szerzett tapasztalatokról nem mondható el. A játékban beindul a gyermek kreativitása, képzelete mozgásba kerül, valamint a játékok kivitelezéséhez kitartás is szükséges. A szabályjátékban megjelenik a szociális tanulás, azáltal, hogy elfogadja a szabályokat és betartja azokat. Az óvodai tanulás során elsajátítja, megtanulja a gyermek a viselkedési formákat, amelyek egész életére kihatással vannak.

A játék és a tanulás kölcsönhatásban vannak, hiszen mindkettő azonos elemekből épül fel. Például az önkifejezés különböző formáiból, probléma megoldási törekvésekből, kutató-felfedező tevékenységekből, önálló próbálkozásokból. Valamint mind két tevékenység meghatározó eleme az utánpótlás, az önállósági törekvés, a motivációs bázis, a cél melletti kitartás, a sikerélmény, az alkotás öröme. (Kovács, Bakos 1999: 34)

Fontos, hogy a játékhoz használt eszközöket, jól megfontolva válogassuk össze. Nem szabad leragadnunk a készen kapható bolti játékoknál, hiszen a gyermek azokkal a játékokkal játszik legszívesebben, amiket ő maga készített. Ezeket a játékokat talán jobban is értékeli, mert készítése közben átérzi, mekkora munkát igényel, és jobban megbecsüli, valamint kibontakozhat képzelete, alkotó képessége. Mindehhez szükség van az óvodapedagógus alkotó fantáziájára, rugalmasságára, széleskörű látásmódjára és olyan eszközökre, amelyekből „valamit” készíteni lehet. Ezek az eszközök általában vagy otthonról hozottak vagy kintről a természetből kell őket összegyűjteni.

„A séta alkalmával az óvónő lelkesedése, rácsodálkozása utánpótlása serkenti a gyermeket. Az óvodás több szempontból is érzelmi úton közelít a természethez: kíváncsi rá, mit fog látni, mi várja őt otthon, szívesen tapasztal meg dolgokat, ha ő is részese lehet a „felfedező utaknak” kincseket gyűjthet össze magának. „ (Golubovné 1994: 14-15)

Ezek a séták alkalmasak arra, hogy elkezdjük a gyermekek környezeti nevelését. A természetben megismertethetjük velük a növényeket, állatokat felhívhatjuk figyelmüket azok létfontosságára. A gyermek hatalmas figyelemmel és kíváncsisággal fordul környezete felé, a mi feladatunk, hogy ezt a kíváncsiságot kielégítsük, és látásmódját pozitív irányba tereljük. Ezzel alapozzuk meg a helyes attitűdök kialakítását. Meg kell mutatni a gyermeknek azt, hogy az őt körülvevő környezet milyen szép, ezt meg kell vele

szerettetni, és meg kell neki tanítani, hogy ezt a szépséget, és számára fontossá vált dolgot, hogyan tudja megőrizni, ilyen állapotban tartani. Fontos, hogy kisgyermekkortól lássa, mi az, ami jó környezetének, mi az, amivel jót tesz neki. Itt jelenik meg a gyermek környezettudatos magatartásának kialakítása, formálása. Amihez hatékony eszköz a játék. Mert, ahogy a fentiekben is említettem, a gyermek jobban szereti azokat a játékokat, amiket ő gyűjtöget, készít. Ezért a mi feladatunk, hogy megmutassuk a környezetében felhalmozódott eszközökből, hogyan tud, számára hasznos dolgot készíteni.

3. Kutatás

3.1. Kutatási módszer

3.1.1. Feladat megadása

Kutatásomat azzal kezdtem, hogy olyan környezettudatos játékokat gyűjtöttem össze, amelyeket a szülő könnyedén elkészíthet és játszhat gyermekével otthon. A játékokat különböző könyvekből, internetes blogokból, web- oldalakról, TV műsorokból gyűjtöttem össze. Rengeteg környezetbarát, eszközt, módszert, találtam, ami segít számunkra, felhasználni a haszontalannak vélt tárgyakat. Valamint olyan videókra, TV műsorokra akadtam, és néztem meg, amik hatással voltak életmódomra. A játékok között voltak olyanok, amelyeknél barkácsolni kellett, volt, amely gyűjtögetést igényelt. Gyűjtöttem olyan játékot ahol főzni kellett, vagy kimozdulni otthonról. Játékok között szerepelt néhány olyan, amely kevés eszközt, de pontos megfigyelést igényelt. A játékok többsége konstruáló játék volt, de olyan játékot is készítettek a szülők a gyermekkel, amelyet az érzékszervi mozgásos játékok csoportjába sorolunk, valamint szerepjáték is volt a kiosztottak között. A játékokról részletes leírást adtam a szülőknek szóban és írásban is.

3.1.2. Kérdőív

A kérdőív előnye, hogy eredménye objektív általánosítható, megbízható válaszokat, eredményt kaphatunk vele. Hátránya, hogy a visszaérkezés aránya problémát okozhat, mert, ha kevés kérdőívet kapunk vissza, torz minta születhet a végén. Gondot okozhat még az, hogy nem irányítható a válaszadás sorrendje, a kérdések befolyásolhatják egymást. Alkalmazható feltáró-leíró jellegű kutatásoknál, nagyobb vizsgálati csoport attitűdjének eredményes felmérésére. Közvetlenül csak nehezen megfigyelhető dolgokra irányul, mint például a vélemény. Sok előre meghatározott változót vizsgál. (Dr. Majoros 1997)

Kérdőívem bevezető résszel kezdődik, amelyet üdvözléssel nyitok, célja, hogy a kutatás témájáról tájékoztassa a kitöltőket. A tartalmi rész konkrét kérdéseket tár fel, előttük kitöltési útmutatóval. A bevezetés, záró részében pedig köszönetnyilvánítás olvasható. A kérdőív elején bevezető, kérdések találhatóak, amelyek előterjesztik kutatás témáját. A kérdések kitértek a környezet iránt érzett empátiára, a szülő és a környezettudatosság kapcsolatára, a szülő és a gyermek környezettudatos játékhoz való viszonyulására, a szülő és a gyermek közös játékidejére, valamint a környezeti nevelés fontosságára. Funkció szerint tartalmaz fő kérdéseket, amelyek konkrétan a kutatási témára irányulnak. Vannak

kiegészítő kérdések, amik információszerzésre szolgálnak és növelik a megbízhatóságot. Tartalmaz a kérdőív olyan kérdéseket, amelyek a hitelességet szolgálják, ezek a kérdőívbe tervszerűen be vannak építve. Kérdőívem 17 darab, kérdést tartalmazott, és minden kérdés után egy rövid kitöltési útmutató található. A kérdőívben csak sorba rendezési kérdések vannak, amelyek rangsorolják a válaszokat (1. sz. melléklet). A kérdőív kitöltése nem volt kötelező. A végeredménye nagyon fontos, hiszen, visszaigazolást kapok arról, hogy érezték magukat a gyermekek és a szülők a környezettudatos játékok elkészítése, játssza közben, valamint hogy mennyire tartják fontosnak a környezettudatosságot és az arra való nevelést.

3.1.3. „Jó gyakorlat”

Kutatásom során két „jó gyakorlatot” is végeztem. Az első foglalkozást hat-hetes gyakorlatom második hetében tartottam. Ezen a héten az óvodai csoportban madaraké volt a főszerep. Egész héten róluk beszélgettünk, nézegettünk képeket, madaras mesét olvastunk a gyermekeknek, madaras mondókákat mondtunk, és énekeltünk. A mozgásfoglalkozáson madár tornát végeztünk, és olyan játékot játszottunk, ami hozzájuk kapcsolódott.

Az első „jó gyakorlatomat” vizuális foglalkozás keretein belül tartottam, madáretetőt készítettünk PET-palackból. A foglalkozást otthoni gyűjtőmunka előzte meg, mindenkinek hozni kellett egy 1,5-2 literes PET-palackot és kivis, mandarinos hálót. A gyűjtés két nap alatt megtörtént.

A foglalkozás motivációja „Az árgyélus kismadár” kezdetű dal volt. Ezek után megbeszéltük kiről szólt a dal, valamint, hogy mi történik a madarakkal ilyenkor télen. Rövid beszélgetés után arra jutottunk, hogy vannak olyan madarak, akik télre itt maradnak országukban, és ez idő alatt, nekünk, embereknek a feladatunk, hogy gondoskodjunk róluk. Sokan említették, hogy ők gondját szokták viselni a nálunk telelő madaraknak, hiszen van is otthon madáretetőjük. Ezek után szóba jött, kinek milyen madáretetője van otthon, és milyen anyagból készíthetünk még. Örömmel tapasztaltam, hogy sokaknak PET-palackból készült etetőjük van otthonukban. Végül a munka előtt, arról beszélgettünk, hogy miért is jó dolog az, ha műanyag palackból készítenek etetőt és nem fából. A gyermekek olyan válaszokat adtak, mint „Nem ázik át az etető az esőtől. Sok mag fér bele. „ A válaszok sokasága között azonban olyan is szerepelt „Ezzel újrahasznosítjuk a PET-palackot és kevesebb szemét lesz.” Ezt az okosságot egy nagycsoportos gyermek osztotta meg velünk.

Az etetőt PET-palackból, dekorgumiból, kötöző segítségével készítettük, valamint színes szalagokkal díszítettük. Ahogy az az *1. ábrán* is látszik az elkészült palackokat megtöltöttük különböző magvakkal. A kisebbekkel pedig madárkalácsot gyártottunk, ezt mutatja a *2. ábra*.

1. ábra: Madáretető PET-palackból

2. ábra: Madárkalács készítés

A *3. ábrán* azt szemléltetem, hogy az elkészült etetőket és kalácsokat, kihelyeztük a gyermekekkel az óvoda udvarára és a falu játszóterére.

3. ábra: Etetők kihelyezése

Munkánk gyümölcseinek elhelyezés közben, azt is megbeszéltük, hogy a madáretetőket a télen át figyelni kell és pótolni a kiürült eséséget.

A második „jó gyakorlatot” gyakorlatvezető óvónőimmal és az óvoda másik csoportjának óvónőivel közösen végeztük. Ez a hét, a különböző anyagokkal való megismerkedés és a szelektív hulladékgyűjtés jegyében telt. A téma hetet megelőzte, egy hetes gyűjtőmunka, amikor is a gyermekeknek az volt a feladatuk, hogy otthonról különböző anyagból készült kidobásra szánt tárgyakat, eszközöket, „szemetet” hozzanak. Az újrahasznosítható tárgyak mellett rengeteg olyan dolog is érkezett, amelyeknek az újrahasznosításhoz, nem voltak meg az eszközeink, de ezeknek a tárgyaknak a behozása sem volt hiába való. A tárgyakat előbb egy nagy halomba gyűjtöttük, majd közösen szétválogattuk, ezt mutatja a 4. ábra. Külön kupacba tettük a műanyagot, fémeket, fát, papírt, textilt, gumit. Ezekkel az anyagokkal kísérleteket végeztünk, olyan féléket, mint, melyik a legnehezebb és a legkönnyebb, milyen a hangjuk, fent maradnak-e a víz tetején, téphető vagy sem.

4. ábra: Anyagokkal való kísérletezés

A gyermekek rendkívül élvezték a kísérletezést és mindenki részesülni akart a kipróbálás élményében. Megbeszéltük, hogy ezeket az anyagokat, azok után, hogy már nem tudjuk felhasználni, szelektíven gyűjtjük. Készítettünk egy szelektív hulladékgyűjtő táblázatot, hogy melyik anyag milyen színű tárolóba kerül, és még egy mondókát is tanultunk ezzel kapcsolatban. Magunkhoz vettük azokat az anyagokat, amelyek újrahasznosításához nem voltak meg az eszközeink, majd ahogy látható az 5. ábrán az egész óvoda kivonult a falu azon részére ahol a szelektív hulladékgyűjtő kukák találhatóak.

5. ábra: A szelektív hulladékgyűjtő konténereknél

Minden kisgyerek hozta a kezében a saját szemetét. Miután kiértünk a gyűjtő konténerekhez, még egyszer átbeszéltük, mi hova kerül. Aztán ahogy a 6. ábrán is látszik indulhatott a táskák ürítése.

6. ábra: A táskák ürítése

Sajnálattal tapasztaltuk, hogy voltak olyan konténerek, amelyek dugig voltak, az újrahasznosításra váró anyagokkal. Előttünk ott járt, környezetbarát társaink is már csak a földre, nejlon zsákokban tudták letenni „szemetüket”.

3.2. Minta

Kutatásomat a Tarnamérai Napsugár Óvodában végeztem, Tarnamérán. Abba a csoportba járó gyermekeket, és a szüleiket vizsgáltam, ahol hat-hetes területi gyakorlatomat végeztem. A gyermekek létszáma 30 fő. 26 gyermek és 26 szülő, család vett részt a kutatásomban. Ez a szám az óvodába járó gyermekek felét teszi ki. Azért választottam őket, mert vegyes korcsoportúak, hat-hetet töltöttem együtt velük, és így a gyerekeket és szüleiket is jobban ismertem. Összességében találhatók a családok között olyanok, akik hátrányos helyzetűek, nagycsaládosak, csonka családot alkotnak. A nagyszülőkkel együtt élnek, illetve magasabb iskolai végzettségűek a tagjai, értelmiségi család, jobb anyagi helyzet is jellemzi néhányukat. Vagyis nagyon különböző a családok háttere.

Fontos előrebecsajtani, hogy a jelen eredmények az alacsony mintaszám miatt csak tendenciákat tükröznek.

Az óvoda a falu központjában található, egy másfél éve korszerűen felújított, uniós előírásoknak, megfelelő épületben. Az intézmény kétszintes épület, amelyben két csoport működik, a Pitypang és Búzavirág csoportok. Ahogy belépünk az óvodába, a folyósón azonnal egy gyerekbarát közeg tárul elénk. A falakat a négy évszak festményei díszítik, valamint minden csoport mellett hosszú faliújság húzódik, amin a gyermekek aktuális munkái díszelnek. A csoportszobák arculata tükrözi az ott dolgozó óvodapedagógusok egyéniségét. Mind két csoportban galéria is található. Minden kisgyermeknek külön öltözőszekrénye van jellel ellátva. A csoportoknak külön mosdójuk van, a gyermekek méretének megfelelő eszközökkel. A földszinten található még tornaszoba, ami jól felszerelt, valamint logopédiai szoba, illetve akadálymentesített mosdó és mosó konyha. Az emeleten található a vezető óvónő irodája, az óvónők öltözője és mosdója, előkészítő konyha, és egy kis szakkönyvtár, az óvónők legfontosabb szakmai könyveivel. Az óvoda udvara tágas, két részre tagolódik. Az egyik részét fű borítja, és itt találhatóak az udvari játékok, mászóka, hinta, libikóka, egyensúlyozó mászóka. Az udvar másik része, fás, bokros. A bokrok magasra nőttek és olyan formára vannak metszve, hogy a gyermekek alatta úgy érezhetik magukat, mintha egy kuckóban lennének, de ettől az óvónők számára jól belátható. Az óvoda közelében van egy kis erdő is, ahol a séták folyamán a gyermekek megfigyelhetik a természetet közvetlen közről, az erdő évszaknak megfelelő növényzetét, állatvilágát. Az erdő szélén egy kis halastó is húzódik.

3.3. A kutatás körülményei

A kutatásommal egy szülői értekezlet keretein belül ismerttettem meg a szülőket. Az értekezlet nagyon barátságos környezetben telt. Ez nem is történhetett volna másképpen, hiszen, ebben a kis vidéki óvodai csoportban, minden szülő ismeri egymást, valamint vannak köztük olyanok, akik baráti kapcsolatban is vannak. Nagyon pozitív és kellemes élmény volt egy ilyen közösségben részt venni, az első óvodai szülői értekezletemen. Az óvodapedagógusok még az értekezlet elején bemutattak a szülőknek, majd megbeszélték az aktuális feladatokat, problémákat. A megbeszélés végén átadták a szót nekem. Elmondhattam a szülőknek, miből írom dolgozatomat, milyen kutatást végzek, amihez az ő segítségüket kérem. Harminc gyermek közül, huszonhatnak volt ott az anyukája vagy az apukája. A többség nagyon érdeklődő és pozitív volt velem és a kutatásommal kapcsolatban. Egy szülő volt, aki tudomásomra is adta, hogy számára ez a feladat, igen csak megterhelő, de végül ő is választott játékot.

Az anyukák és apukák kedvükre választhattak a 12 darab játék közül, kinek melyik volt szimpatikusabb. Azok mellé a játékok mellé, amik eszközt igényeltek, adtam egy rövid kis leírást, segítség képen (2. sz. melléklet). Többen is voltak, akik jelezték, hogy ők például rendszeresen komposztálnak, vagy gyakran mennek úgy vásárolni, hogy gyermeküket is magukkal viszik. Az összegyűlt szülők nagy része, még a közös tájékoztató után is oda jött hozzám konzultálni, azzal kapcsolatban, hogy nekik jutottak eszközbe dolgok a játék elkészítésével kapcsolatban és, az volt a kérdésük, hogy számomra az a módszer megfelelő lesz-e. Természetesen a szülők kreativitásának szabad utat engedtem. Megkértem őket, hogy a játék elkészítése, játszása közben, készítsenek fényképeket gyermekikről és az eszközökről.

Néhány szülőnek az értekezlet után is voltak kérdései a játékkal kapcsolatban, velük e-mailben tartottam a kapcsolatot. Miután elkészültek a játékok a szülők kaptak egy kérdőívet, aminek a kérdései a játék elkészítésére vonatkoztak. Itt arra voltam kíváncsi, hogy a gyerekek és a szülők hogy érezték magukat a játék elkészítése közben, a szülő tapasztalt-e új dolgot gyermekén, vagy saját magán.

A kérdőíveket két héttel a játék kiadása után osztottam ki a szülőknek, vagy reggel, amikor gyermeküket hozták az óvodába vagy délután, amikor vitték haza. A kitöltésre két hetet hagytam, a kész kérdőíveket szintén reggel vagy délután hozták vissza. 26 db kérdőívből 21 érkezett vissza a két hét alatt. A kérdőív kitöltésével kapcsolatban a szülőknek nem voltak kérdéseik.

4. Eredmények

4.1. Feladat megadásának eredményei

A szülők nagyon érdeklődőek és eredményességre törekvőek voltak a játék elkészítésében. Voltak, akik a játék kiadásának hetében, már elkészítették a feladatot. A szülői értekezletet követő hétvégén számtalan e-mailt kaptam, az elkészítéssel kapcsolatos kérdésekkel, valamint fényképekkel. Ezt onnan is tudom, hogy a gyerekek mindig beszámoltak a játék elkészítéséről, és arról, hogy az Anyukájuk elküldte nekem az interneten a készített fényképeket. Olykor a gyerekek „számon kértek” azzal kapcsolatban, hogy megnéztem-e már a képeket és tetszettek-e.

Amikor elkészült egy-egy játék számos esetben a szülők oda jöttek hozzám, hogy teljesítették a „feladatot”. Már a játék kiosztásánál a szülői értekezleten is, voltak olyan Anyukák, akiknek láttam a szemében a csillogást, miután ismertettem velük, hogy miben kérem a segítségüket. Ez nagyon jól esett, mert arra következtettem, hogy segítőkészek velem kapcsolatban, és érdeklődnek a feladat iránt. Miután elkészültek a játékok és a fényképek a szülők rögtön küldték őket, sokan kommentálták is a nekem elküldött képeket: „Nagyon jól éreztük magunkat a játék elkészítése közben.” „Köszönjük lehetőséget, gyermekem nagyon élvezte a játék elkészítését és az utána következő játékot.” Voltak olyanok, akik nem csak, hogy egy-két mondatot írtak a képek mellé, hanem részletesen beszámoltak a játék elkészítésének menetéről, arról, a napról, amikor a játékkal foglalkoztak. A szülők közül volt olyan, akivel összefutottam az utcán, és megállított, elmondta, hogyan készítették, játszották el a játékot.

A fényképek alapján azt tapasztaltam, hogy nagyon sok családnál nem csak az anyuka és a gyermek vett részt a játék elkészítésében, hanem a család többi gyermeke is, és voltak olyan esetek, amiket nagy örömmel láttam, hogy a gyermek apukája is részt vett a közös tevékenységben.

7. ábra: Szülők és a gyermekek a játék elkészítése és játszása közben

Azt tapasztaltam, hogy a szülők többségének nem okozott gondot a játék, még annak ellenére sem, hogy gyűjtő munkát igényelt és a készítés miatt pedig több időt, mint például egy társas játék. Úgy vettem észre, hogy a szülők inkább örültek, annak, hogy nem mindennapi játékokat játszhattak gyermekükkel, valamint, hogy a feladattal kaptak egy hétvégi programot, ami a gyermekeket és a szülőket is egyaránt lekötötte. A gyerekek pedig izgatottak voltak, miközben a játék elkészítéséről, és játszásáról meséltek nekem, és úgy vélem örültek, hogy kaptak egy új játékot, aminek a készítéséhez ők is hozzájárultak.

4.2. Kérdőív elemzése

A kérdőív vizsgálja a szülők környezet iránti tényleges elkötelezettségét, azt, hogy mit váltott ki a környezettudatos játék a gyermekekből és a szülőkből, gyermek és szülő mennyit játszik együtt. Valamint vizsgálja azt, hogy a szülők mennyire tartják fontosnak a környezeti nevelést. Egy-egy kérdésnél öt lehetséges válasz volt adott:

- 1) egyáltalán nem
- 2) kevésbé
- 3) közepes mértékben
- 4) többnyire
- 5) teljes mértékben

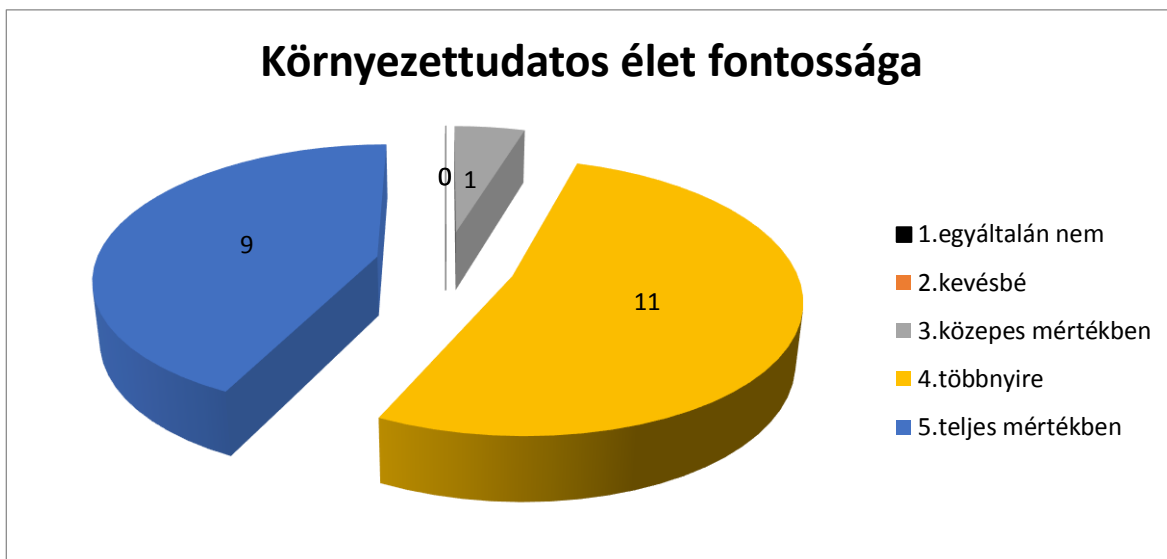
1. kérdés: Mennyire jellemzőek Önre az alábbi állítások?

- a) Felelősséget érzek környezetem iránt.
- b) Az embernek jogában áll megváltoztatni a környezetét, a szükségletei kielégítése érdekében.
- c) A környezeti problémák komoly hatással vannak egészségünkre is.
- d) A környezeti problémák megoldásához szükséges a fogyasztói társadalom életstílus váltása.

A megkérdezett szülők 38% többnyire 62% teljes mértékben felelősséget érez környezete iránt. Ezekből az adatokból arra lehet következtetni, hogy a szülők többségét foglalkoztatja környezete. A vélemény megoszlik arról, hogy az embernek jogában áll-e megváltoztatnia környezetét szükségletei kielégítése érdekében. Még is 28,57% azt, mondja, hogy az embernek teljes mértékben-jogában áll megtenni ezt. Ugyanannyian gondolják úgy, hogy kis mértékben és többnyire megváltoztathatjuk környezetünket saját érdekünkben. Csak nagyon kevesen mondták azt, hogy egyáltalán nincs jogunk hozzá. A szülők döntő többsége úgy véli, hogy teljes mértékben komoly hatással vannak a környezeti problémák egészségünkre. 76,1% azt mondja teljes mértékben 23,8 % pedig, hogy többnyire változtatnunk kell életstílusunkon, ha környezeti problémákat meg akarjuk oldani. A válaszok alapján úgy gondolom, a szülők nagy része foglalkozik környezetével és tudja, hogy életével hatással van arra, valamit tettei vissza hatnak életére. A többség tudja, hogy változtatni kellene a problémák megoldásához, de még is a számok azt mutatják, hogy mind ez inkább az elméletben igaz, mert a gyakorlatban még is előtérbe helyezik a szükségleteket, mint azt, hogy mi a jó a környezetnek.

2. kérdés: Mennyire fontos Ön számára, hogy környezettudatosan éljen?

3. kérdés: Jelenleg mennyire él Ön környezettudatosan?

8. ábra: Környezettudatos élet fontossága

Ahhoz, hogy a gyermekek környezettudatos magatartás formálása sikeres legyen, szükség van a szülőkre is. Nem elég, ha az óvoda és az óvónő így neveli, alakítja a gyermek látásmódját. A megfelelő attitűd kialakítása nagymértékben a szülőtől is függ. Ezért számít sokban az, hogy a szülő hogyan vélekedik a környezettudatos élet fontosságáról, és hogy ez mennyire van jelen életében, gyermeke nevelésében.

A 2. és 3. kérdés választ ad arra, hogy a szülőknek milyen mértékben fontos az, hogy környezettudatosan éljenek, és hogy ez a mennyire valósul meg életükben. Mint ahogy az a 8. ábrán is látszik, azt mondhatjuk, hogy a szülők többségének fontos, hogy környezettudatosan éljen, megnyugtató, az az eredmény, hogy senki nem mondta, azt hogy neki egyáltalán nem vagy csak kevésbé fontos a környezettudatos életmód. A 3. kérdésre adott válaszok alapján arra következtethetünk, hogy a válaszadók többsége nem csak, úgy gondolja, hogy fontos számára az, hogy környezettudatosan éljen, hanem úgy is él. A 9. ábrán látottak alapján következtethetünk arra, hogy a szülők többsége, és ebből kifolyólag a családjuk is környezettudatosan él. Ez azért nagyon pozitív, mert ha a szülők így gondolkoznak és élnek, valószínű, hogy gyermeküket is erre a látásmódra nevelik.

9. ábra: A jelenlegi környezettudatos élet mértéke

4. kérdés: Mennyit szokott Ön gyermekével a környezetről beszélgetni?

Azt láthatjuk, hogy minden szülő beszélget a környezetről gyermekével. 47,6% a többség többnyire, amiből arra következtek, hogy elfordul ez a téma a beszélgetések folytán. Vannak olyanok, akik viszont teljes mértékben beszélnek a környezetről, tehát gyakran szóba kerül. 19% közepes mértékben, és 4,76% kevésbé, ritkán fordul elő, hogy gyermekükkel a környezetről beszélnek. Olyan szülő nem volt, aki soha nem beszélne gyermekével erről. Ezek az arányok azt mutatják, hogy a szülők igyekeznek otthon is ismereteket adni a környezetről gyermeküknek. Erre a kérdésre adott válaszok még inkább igazolják, hogy a szülők számára fontos, hogy gyermekük környezettudatosságát alakítsák.

5. kérdés: Mennyire élvezte gyermeke a játék elkészítését?

„Öröm hassa át a tapasztalást, akár vidámság, akár nyugodt odaadás formájában. A gyerekek természetesen vonódnak bele tanulásba, ha az alkalom légkörét boldoggá, lelkesé tesz. „ (Cornell 1998: 15)

A következő kérdések a szülőknek kiadott környezettudatos játék elkészítésére irányulnak. Úgy gondolom, fontos, hogy a gyermek első környezettudatossággal kapcsolatos élmény örömteli legyen, hiszen ez által, tudjuk vele megszerettetni környezetét, és arra nevelni,

hogy védje, óvja azt. Ezért voltam kíváncsi arra, hogy a gyermekek, hogyan viszonyultak a játék elkészítéséhez, játszásához. A 10. ábra szerint, a szülők 80,95% azt mondta, hogy gyermeke nagyon élvezte a játék elkészítését és az utána következő játékot. Válaszadók kis része mondta azt, hogy többnyire élvezte gyermeke, és 4,7% pedig úgy vélte közepes mértékben élvezte gyereke a játszást. Tehát a gyermekek nagy többsége teljes mértékben pozitívan áll az ilyen típusú játékokhoz is. Az lenne a jövő feladata, hogy azokat a gyermekeket is, akik csak közepesen vagy többnyire élvezték a játékot, megcélazzuk olyan játékokkal, amik által még inkább jól tudják magukat érezni, az ilyen típusú tevékenységekben.

10. ábra: A gyermekek érzelmi viszonyulásai a játék elkészítéséhez

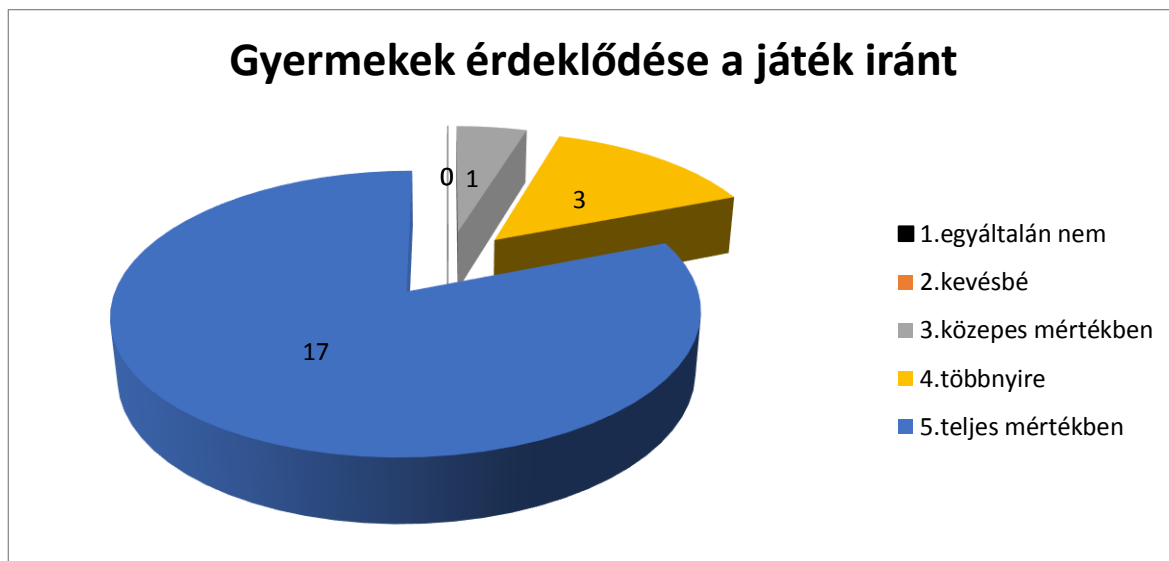
Úgy vélem a környezettudatos magatartás formálásánál hatékony módszer a játék. Ezért fontosak, a következő kérdéscsoportra adott válaszok.

6. kérdése: Mennyire volt érdeklődő gyermeke a játék iránt?

„A játék a nevelés, fejlesztés fontos módszere. Játék közben a gyerek viselkedésformákat sajátít el, alkalmazkodni tanul, vagyis szociálisan fejlődik. Játékosan megtanul valamit, vonzóbb, izgatóbb számára, mert tevékenykedhet, mozoghat, kielégítheti testi igényeit is.” (Golubovné: 1994 14-15.o.)

Játszás közben a gyermek tapasztalatokat gyűjt, a jó játék felkelti érdeklődését, és kibontakoztatja képzeletét. A játék, hatással van a gyermek személyiségének fejlődésére,

olyannyira, hogy alakítja is azt. A gyermekek játék iránti érdeklődésének mértékét szemlélteti a 11. ábra is.

11. ábra: Gyermekek érdeklődése a játék iránt

Számomra várható volt az az eredmény, hogy nem volt egy olyan gyermek sem, akit egyáltalán, vagy kicsit érdekelt volna csak a játék.

7. kérdés: Mit gondol, gyermeke a későbbiekben mennyire szívesen játszik majd az elkészített játékkal?

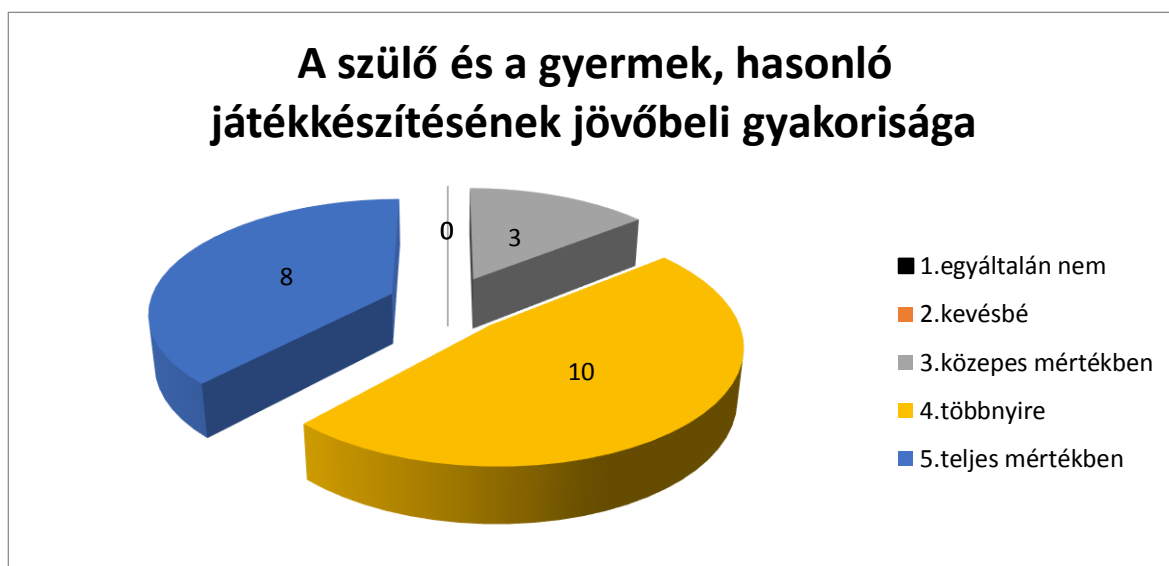
12. ábra: A gyermekek viszonyulása a későbbi játszáshoz

A válaszok és a 12. ábra is azt igazolják, hogy hatásos volt a játék, hiszen a gyermekek szülei közül egy sem gondolta úgy, hogy egyáltalán nem fog szívesen ezzel a játékkal játszani a gyereke.

Azt, hogy egy gyermek hogyan viszonyul, mennyire szívesen játszik a környezettudatos játékokkal, az attól is függ, hogy a szülő, mennyire nyitott az ilyen típusú játékok felé. Ő fontosnak tartja-e ezeket, mennyire érzi jól magát, ha ilyet játszik gyermekével. Mert nyilván, ha a szülőnek negatív az attitűdje az ilyen játékhoz, akkor a gyermekét sem fogja arra ösztönözni, hogy játsszon ilyen játékkal. Hiszen legtöbb környezettudatos játék, gyűjtő munkát igényel, ki kell hozzá mozdulni a szabadba, amihez a gyermeknek szüksége van a szülőre, annak aktivitására.

8. kérdés: Mennyit fog hasonló játékot készíteni/játszani gyermekével a jövőben?

A válaszok alapján arra következtettek, hogy a szülők többsége, többnyire fog hasonló játékot játszani gyermekével a jövőben. Ezt bizonyítja a 13. ábra. is.

13. ábra: A szülő és a gyermek, hasonló játékkészítésének jövőbeli gyakorisága

9. kérdés: Mennyire örült Ön a kiadott feladatnak?

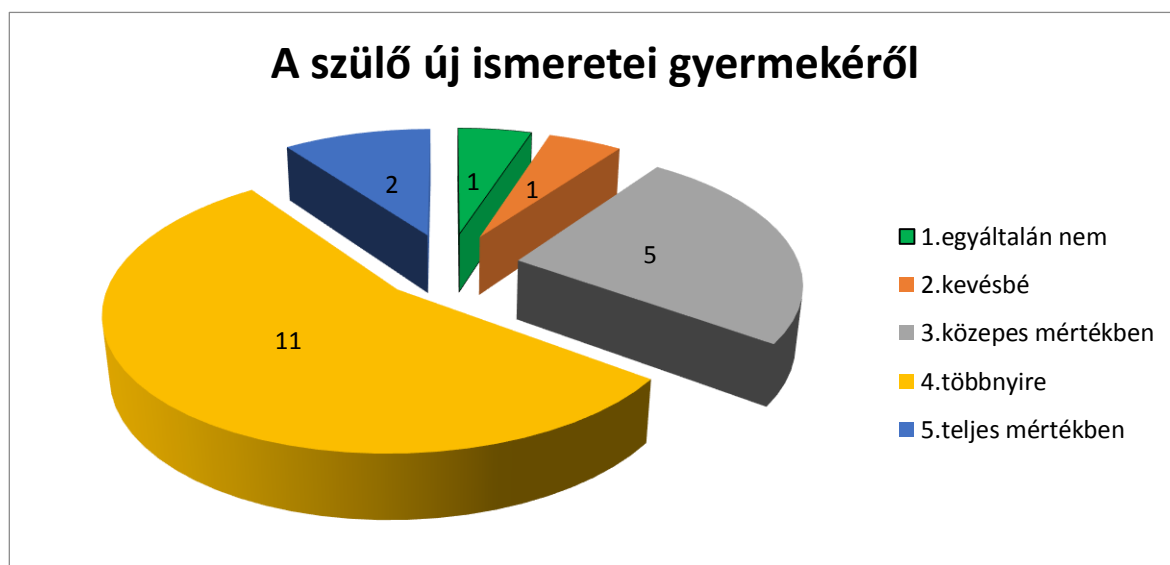
10. kérdés: Mennyire volt Ön számára kellemes időtöltés az újrahasznosított játék elkészítése?

11. kérdés: Mennyire okozott Ön számára nehézséget a környezettudatos játék elkészítése?

Nem meglepő, hogy 18 szülő válaszolt, úgy, hogy számára egyáltalán nem okozott nehézséget a környezettudatos játék elkészítése. Elenyésző azoknak a száma, akik csak többnyire, vagy közepes mértékben érezték jól magukat, ugyanígy kevesen voltak azok, akik nem annyira örültek a kiadott feladatnak, és kis mértékben, de nehézséget okozott számukra a játék elkészítése. Ezek az adatok nagyon jók, hiszen, ha szülők így érezték magukat, valószínű gyermekükre is ilyen hatással volt a játék, de ezt a későbbi kérdések igazolják vagy cáfolják majd.

Egy játék kiválasztásánál az is vonzó erő lehet a szülő számára, hogy az által, mennyire tud még közelebb kerülni gyermekéhez, esetleg a játék során tudnak-e érzelmileg valamit átadni egymásnak, vagy gyermek tudását, személyiségét mennyire fejleszti, növeli az adott játék.

12. kérdés: A játék elkészítése közben, mennyire tudott meg új dolgokat gyermekéről?

14. ábra: A szülő új ismeretei gyermekéről

Mint ahogy látszik a 14. ábrán, általánosságban a szülőknek pozitív élményt nyújtott a játék, hiszen a többségük új dolgokat vélte felfedezni gyermekén, amik eddig még nem kerültek napvilágra.

13. kérdés: Mennyire örült gyermeke annak, hogy együtt játszottak?

A szülő és a gyermek közös játéka elengedhetetlen a gyerek anyanyelvének, személyiségének, kommunikációjának, fejlődéséhez. A közös játékon keresztül fejlődik a gyermek beszéde, mintát lát szüleitől, az egyes helyzetekben mit kell mondani. Viselkedési mintákat kap, adott játék szituációban hogyan viselkedünk. Hogy viszonyulunk ahhoz, ha valaki nyer, veszít, vagy éppen csal a játékban, hogyan oldjuk meg a problémát. A szülővel eltöltött játék időben számos példát kap ezekre a gyermek. Ahogy a 15. ábrán is látszik a közösen eltöltött időnek érzelmi hatásai is vannak, olyankor a gyermek biztonságban érzi magát, tudja, hogy törődést kap, különlegesnek érzi magát, hogy anyukája, vagy apukája csak is egyedül rá figyel. A tartalmas közös játék elengedhetetlen a megfelelő szülő gyermek kapcsolat kialakításához.

15. ábra: A gyermek közös játék iránt érzett örömeinek mértéke

14. kérdés: Egy átlagos héten mennyit játszik Ön gyermekével?

„Az olyan gyerekek közül, akiknek nem igen van alkalmuk játszani, és akikkel még ennél is ritkábban játszanak, sokan szenvednek komoly hátrányt, sőt károsodást intellektuális fejlődésük során, mivel a gyermek a játékban és a játékon keresztül gyakorolja be az egyes gondolkodási műveleteket. Ha ez a gyakorlás elmarad, a gondolkodás sekélyes és fejletlen lesz. Ugyanakkor a nyelvi fejlődést is elősegíti, ha játék közben a felnőtt hosszasan társalog a gyerekekkel a neki megfelelő szinten, mert a gyermek ilyenkor a legfogékonyabb a beszélgetésre.” (Stöckert 1995: 24-25)

Azt tapasztaltam gyakorlataim során, és olyan ismerőseimmel folytatott beszélgetésekből, akiknek, óvodás gyermekük van, hogy a szülőknek nagyon sok helyen kell megfelelniük. A családok férfi tagja, a többségnél dolgozik, a nő, anyuka vezeti a háztartást, neveli a gyermekeket és mellette sokuk dolgozik is. Ebből arra következtetne az ember, hogy a gyermekekkel együtt töltött idő, játék is kevesebb. Biztos vannak ilyen családok, de a megkérdezettek válasza alapján, még is azt bizonyítják, hogy ha a szülőknek sokfelé is kell összpontosítaniuk, de gyermekükre próbálnak minél több időt szakítani. Hiszen a 16. ábra adatai is ezt igazolják.

16. ábra: A szülő és a gyermek közös játékideje egy átlagos héten

15. kérdés: Milyen gyakran játszik Ön környezettudatosságra nevelő játékokat gyermekével?

Nem volt olyan szülő, aki gyakran játszana környezettudatosságot fejlesztő játékot gyermekével, 42,8% mondja azt, hogy többnyire szoktak, ilyesféle játékot játszani. 47,6% esetében néha előfordult, és 4,76% válaszolta azt, hogy kevés az az eset, szintén ugyanennyien mondták azt, hogy egyáltalán nem játszanak ilyet. Ezek alapján úgy gondolom, hogy a szülők más játékokat előnyben részesítenek a környezettudatos játékkal szemben.

16. kérdés: Ön szerint mennyire fontos a környezeti nevelés?

Pedagógus jelöltként tudom, hogy mennyire fontos a környezeti nevelés.

„A környezeti nevelés több mint a környezet megismerése! A környezeti nevelés környezettudatos, környezetre figyelő magatartás megalapozását tartalmazza. Kialakíthatóak azok a szokások, magatartásformák, amelyek a környezettel való harmonikus együttélést biztosítják későbbi életvitelünkben.” (Ádám, Dr. Kuti, Dr.Kutiné 2007: 12-14. o)

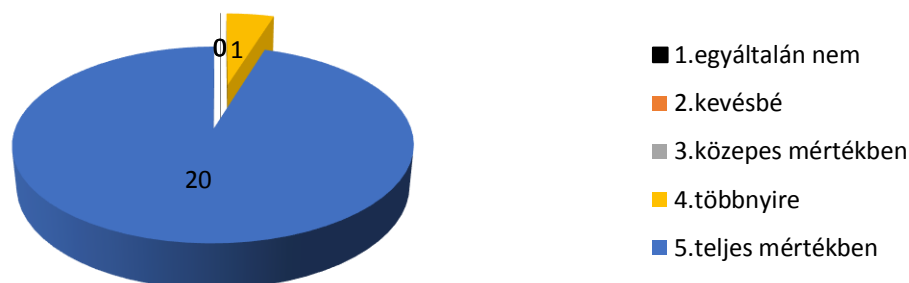

16. ábra: A környezeti nevelés fontossága a szülők számára

A mi munkánk akkor lesz hatékony, ha a szülők is elfogadják látásmódunkat, módszereinket és hasonlóképpen vélekednek és partnerek munkánkban. Úgy vélem a 17. ábra alapján, hogy a Pitypang csoportos szülők többsége hasonlóan vélekedik a környezet fontosságáról, mint én és a gyakorlott pedagógusok.

17. kérdés: Mennyire ért egyet azzal, hogy a gyermek környezettudatosságának alakítása, hatásosabb, ha nem csak hall róla, hanem részesévé is válik?

A gyermek környezettudatosságának alakítása, hatásosabb, ha közben tapasztalhat

18. ábra: A gyermek környezettudatosságának alakítása, hatásosabb, ha közben tapasztalhat

Hajlamosak vagyunk a gyermeket úgy megismertetni, a környezettel, hogy megbombázzuk, szóbeli információkkal őket. Ahelyett, hogy így teszünk sokkal hatásosabb, ahogy azt a 18. ábra is mutatja, ha pusztán tények helyett inkább, több alkalmat nyújtunk a testközelből való megismerésre, arra, hogy a saját bőrén tapasztaljon meg dolgokat. Például nem megbeszéljük, hogyan élnek a madarak, hogyan rakják a fészket, hanem megfigyeljük mind ezt. A szabad természet spontán lelkesedést, vált ki a gyermekekből. A megismerő séták alkalmával, sokkal könnyebben át tudjuk adni gondolatainkat, és érzéseinket környezettel kapcsolatban. Könnyebb úgy felkelteni a gyermek érdeklődését, és megszerettetni vele valamit, ha ahhoz tapasztalási, megfigyelési lehetőséget, biztosítunk. Hiszen a gyermek sokkal jobban megismeri a számára ismeretlen dolgokat, ha egyé válhat velük, mint ha csak hall róluk. Ugyan is a gyermekek a közvetlen élményt ritkán felejtik el. Ha a tapasztalást öröm és vidámság hatja át, és ez rajtunk is érződik, akkor biztosak lehetünk abban, hogy hatásos nevelői munkát végzünk. (Cornell 1998)

4.3. „Jó gyakorlatok” eredménye

Kutatásom során szerettem volna bebizonyítani, hogy a gyermekek igen is nyitottak a környezettudatosságra, kimondottan akkor, ha megfelelő eszközökkel és sok-sok kreativitással tárjuk mindezt eléjük. Ezek bebizonyítására végeztem két „Jó gyakorlatot”. A foglalkozások alatt azt tapasztaltam, hogy a gyerekek többsége nagyon is nyitott a környezettudatosságra. Érdeklődőek voltak, és figyelmük nem lankadt a játékok közben. Már a gyűjtő munka és a feladat megfogalmazása után, mondták, hogy nekik van otthon

ez-az, tudnak hozni. Élvezték a játékos folyamatot, hogy történt „valami” és, hogy az otthonról hozott szemétből készült „valami”. Tetszett a gyerekeknek, hogy nem csak elkészítettük az etetőt, hanem ki is helyeztük őket. Vissza is jártunk megfigyelni azokat, nem csak a csoporttal, hanem a gyerekek a szüleikkel, testvéreikkel is. Az is élményt nyújtott nekik, hogy a sok szemetet megvizsgáltuk, megismerkedtünk a szelektív hulladékgyűjtő konténerekkel, a kukákba való szemet ürítés, pedig kész móka volt számukra. Sokuk aktivitásának fenntartása azért is sikerült, mert már csinált hasonló tevékenységeket, hallott a témáról, és érdeklődő volt vele kapcsolatban. Vagy a másik eset, hogy lehet még nem hallott a dologról és újdonság volt számára, amit játékosan, olyan módon tártak elé, ami új ismeretekkel gazdagította.

Mint tudjuk, az új dolgok a gyerekek szemében mindig „varázslatos” erővel bírnak.

Úgy gondolom, hogy érdemes időt szakítani a „varázslat” és a vele járó ismeret kitalálására, hiszen minden egyes újdonságot, izgalmat nyújtó perccel, közelebb jutunk egy környezettudatos látásmód kialakításához.

5. Összegzés

5.1. A kutatás közvetlen tanulságai

Tapasztalataim és a szülői válaszok alapján, úgy vélem, vizsgálatom beigazolta azt az állításomat, miszerint: **A környezettudatos magatartás formálásánál hatékony módszer a játék.** Mivel a gyermekek többsége nagyon érdeklődő volt a környezettudatos játékkal kapcsolatban, és a szülők elmondása szerint, úgy vélik a jövőben szívesen játszik majd azzal gyermekük.

Gyakran tapasztaljuk, hogy rohanó világunkban a megélhetésért való hajszában, egyre kevesebb ideje jut a szülőknek a gyermekeikre és a velük való játszásra.

A mai rohanó világba a szülőknek kevesebb ideje van a gyermekekkel játszani. Kutatásom során ezeket a tapasztalataimat igyekeztem bebizonyítani. A kérdőív eredménye szerencsére cáfolta feltevéseimet, hiszen, a megkérdezett szülők 38% minden nap játszik gyermekével, 57,1% pedig többnyire próbál időt szakítani, a mindennapi játéokra. Igaz, ezek az eredmények csak egy kisebb közösségre vonatkoznak, így nem általánosíthatunk, de azt mondhatjuk, hogy a Pitypang csoportos gyermekek szerencsések, hiszen szüleik életében elsőik között szerepel a velük eltöltött idő és közös játék.

A kérdőívre adott válaszok igazolják azt a tényt, hogy: **A környezettudatosság formálása hatásosabb, ha a gyermek nem csak hall róla, hanem részesévé is válik.** Hiszen a szülők majd nem 100% így vélekedik. Valamint a fentiekben bebizonyított eredmények és a gyerekekkel eltöltött idő alatti tapasztalataim is ezt mutatják.

A felmérés, a szülői válaszok, a gyermekeknek tartott foglalkozások eredményei, azt is bizonyítja, hogy: **A környezettudatos attitűd formálása hatékonyabb, ha örömteli tevékenységeken keresztül történik.** Hiszen ez hatással van arra, hogy mennyire szívesen játszik majd a gyermek ilyen játékokat a jövőben. A kutatás kedvéért végzett játék a gyermekek többségének nagyon élvezetes volt, ebből következik, az is, hogy a jövőben nagyon szívesen játszanak majd ezzel a játékkal.

Kutatásom kis minta száma miatt, messzemenő következtetéseket nem tudok levonni. Azonban célom, hogy későbbi pedagógus pályám során, tovább fejlesszem kutatásomat. Vizsgálatomat egy kis vidéki óvodában végeztem, céljaim között szerepel, hogy, kutatásomat elvégezzem, nagyobb települések, városok óvodáiban, különböző anyagi helyzettel rendelkezők között, még több gyermek és szülő bevonásával.

5.2. Jövőkép

Azok közé a szerencsés emberek közé tartozom, aki olyan oktatási intézményekben nevelkedett és tanult, ahol a pedagógusok nagy energiákat fektettek a környezet védelmére, és arra, hogy ennek fontosságra felhívják a gyermekek figyelmét. Nevelésüket, tanításukat furfanggal átszöve „varázslattal” végezték, ez által lett belőlem és sok társamból környezetszerető kis lurkó, majd felnőtt. Tisztán élek bennem az emlékek óvodás kori „Zöld napokról” amikor, megtisztítottuk kis falunk erdejét a szeméttől, vagy amikor az általános iskolában akciókat szerveztünk környezetünket elhivatottan védő Tanárnőnkkel, hogy lebuktassuk azokat az embereket, akik falunkban illegálisan helyeztek ki szemetet, olyan helyre, ahová nem lett volna szabad. Ezek a meghatározó emlékek végig kísérték eddigi életemet, és mindig próbáltam annak megfelelően élni, amit gyerekként tanultam nevelőimtől, tanáraimtól. Célom, hogy pedagógusként, olyan értékeket adjak majd át olyan elhivatottsággal, mint ahogy annak idején azt engem felnevelő pedagógusok is tettek. Hiszen a környezet iránti látásmódom alakulását személyiségükkel, szeretetükkel nagyban befolyásolták. Bízom abban, hogy ha nem is tudom majd száz százalékosan olyan jól végezni dolgomat, ahogy ők tették, de lesznek olyan gyerekek, akikre én is oly nagy hatással leszek majd, mint amilyenem rám, az engem „szárnyaik alatt” felnevelő pedagógusok voltak.

Végül egy számomra kedves és tanulságos idézettel szeretném zárni dolgozatomat.

„ A környezetből senki nem szakíthatja ki magát, hiszen mindannyian a természethez tartozunk. Függünk környezetünkől és a környezet is függ tőlünk. Jövőnk és utódaink jövője a világ egészségén múlik. Mindannyian felelősséggel tartozunk a természetért és kötelességünk megóvni.” (Susan Shapiro)